

2011:25

Bondrumsgården - lagning av takskador

Antikvarisk medverkan, 2011

Jimmy Juhlin Alftberg, med bidrag av Therese Melin

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2011:25

Bondrumsgården

- lagning av takskador

Antikvarisk medverkan, 2011
Fågeltofta socken, 1043
Tomelilla kommun
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg, med bidrag av Therese Melin

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2011 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2011:25
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Skada vid enrisgaveln.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Bondrumsgården - lagning av takskador

Innehåll

Administrativa uppgifter	5
Historik med relevans för arbetet	5
Utförda åtgärder	5
Timmer	5
Tak	8
Avvikelser från handlingarna	10
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	10
Iakttagelser under restaureringen	10
Övriga handlingar med relevans för arbetet	10

Tomelilla kommun, Bondrumsgården ungefärligt markerad.

Del av Fågeltofta socken, Bondrumsgården markerad.

Administrativa uppgifter

Objekt	Bondrumsgården
Socken	Fågeltofta
Kommun	Tomelilla
Länsstyrelsens beslut	2011-05-02 (dnr 434-3493-11)
Byggherre/beställare	Albo härads hembygdsförening
Entreprenörer	Knadriks kulturbygg
Antikvarisk medverkan	Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	Juni – oktober 2011
Slutbesiktning	2011-10-04

Historik med relevans för arbetet

Under den snörika vintern 2010/2011 blev påfrestningarna för stora på södra längans tak, där flera av de förhållandevis klena taksparrarna och hanbanden knäcktes. Dessutom knäcktes ena sparren och hanbandet vid den i södra längan bevarade – och unika – enrisflätade gaveln. För att åtgärda skadorna beviljade Länsstyrelsen i Skåne ett separat byggnadsvårdsbidrag. Sedan tidigare fanns ett bemyndigandebeslut som löpte ut under 2011. I och med de tillkommande arbetena kom vissa delar av årets insats att gå in i varandra och det var stundom inte självklart var gränsen gick för bemyndigandebeslutet och tilläggsbeslutet. Se vidare Regionmuseets rapport 2011:23.

Utförda åtgärder

Timmer

För att skapa åtkomst till de knäckta sparrarna demonterades delar av stråtaget. Därefter byttes de trasiga sparrarna en och en mot nytillverkade. Ämnet till de nya furusparrarna fälldes på Ravlunda skjutfält, samt bearbetades för hand genom bilning med asymmetriskt slipad bredbila. Sparrarna behandlades på samma sätt. Fästning utfördes likt befintligt, med nytillverkade ekdubb. Sammanlagt byttes nio sparrar och sju hanband.

Skadorna på enrisgaveln åtgärdades genom att nytt timmer fästes på det gamla – på norra sparren och på hanbandet. Anledningen till att de trasiga delarna inte ersattes är att hela gaveln i så fall hade behövt monteras ned, vilket ur antikvarisk synvinkel inte var motiverbart på grund av konstruktionens unika särställning. Under arbetet utförde Knadriks kulturbygg en detaljerad uppmätning av gaveln (se nedan).

Södra längan. Under arbetet med att byta sparrar och hanband.

Utbytta sparrar och hanband (ljus timmer). Sparrarna bildar i nock sk sparrkors.

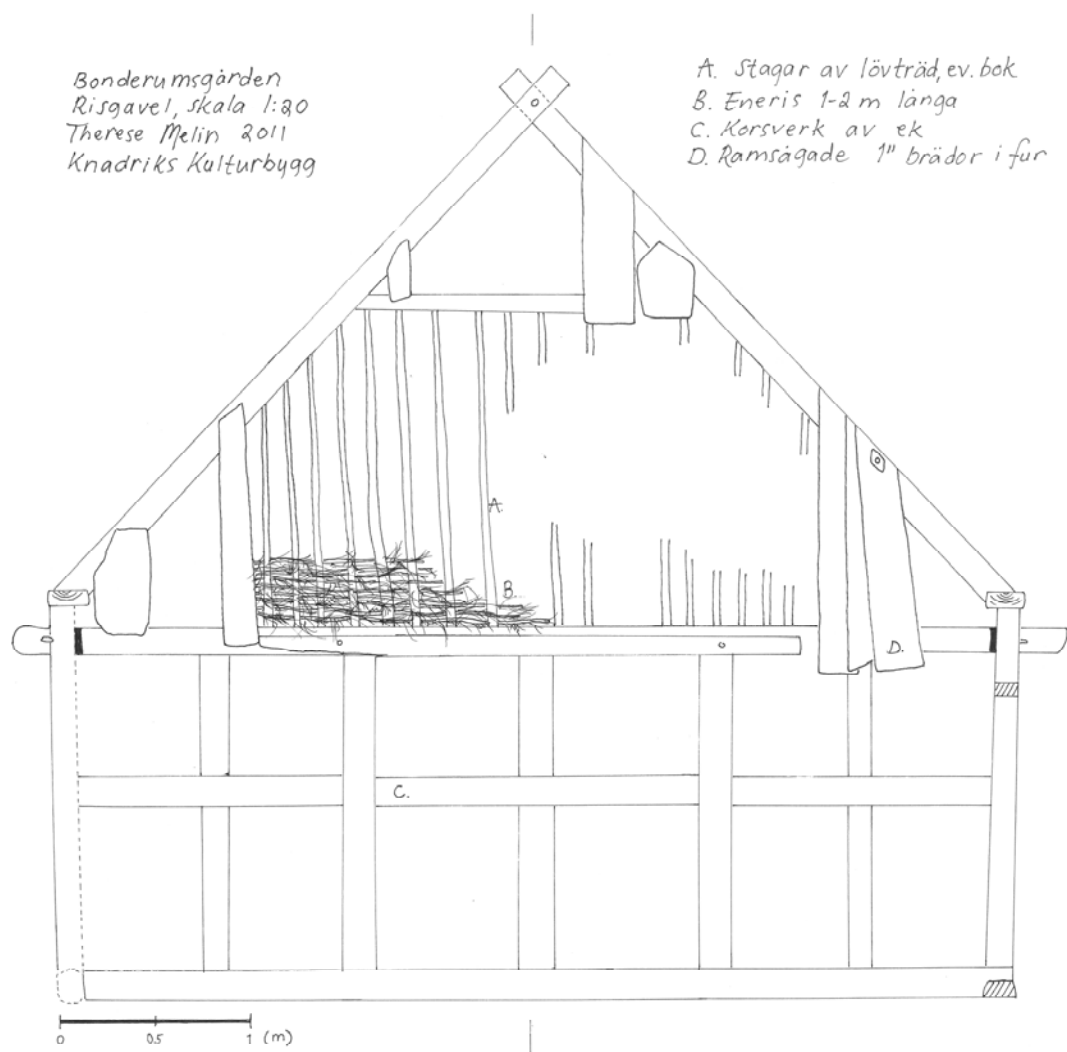

Enrisgaveln reparerad genom påsalning av timmer vid norra sparren och hanbandet.

Bilat timmer från Ravlunda skjutfält.

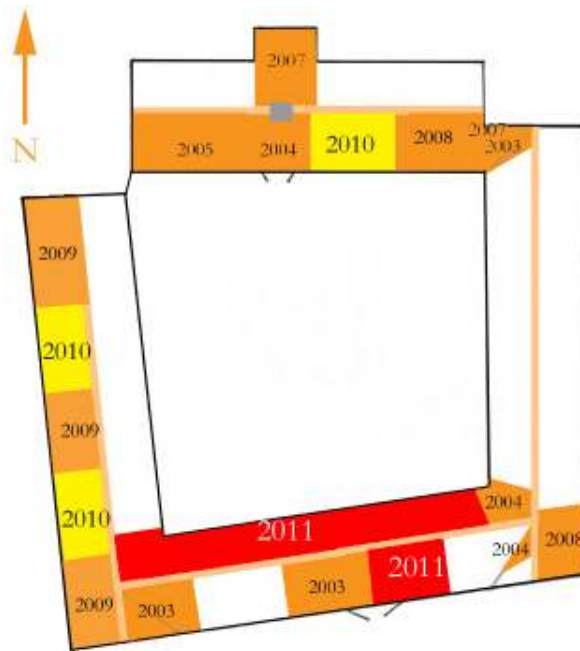
Uppmättningsritning av enrisgaveln, vy mot väster. Therese Melin, 2011.

Tak

Inom ramen för Länsstyrelsen bidragsbeslut har ett mindre sti på södra längans södra takfall täckts om med halm, odlad vid Glimmebodagården. Bindning är utförd med rafter av oskalad hassel och pilvidjor - rafterna är tagna vid Blåherremölla och vidjorna inköpta från Danmark. Efter omtäckningen diagonalskars takfallet.

Ryggning är utförd med löspressad råghalm från Gärd's Köpinge. Befintliga ryggträn är återanvända samt kompletterade med ca 10 nyttillverkade par (inkluderar det täckningsarbete som ingick i bemyndiganderamen för 2011). Ryggträna är sammanfästa i löpande följd på skalade hasselkäppar, 4 – 6 par per käpp.

På grund av de omfattande timmerlagningarna kunde inte läkterna, vid ena sparren ovanför södra porten, spikas fast. Dessa bands/najades i stället med ståltråd. Sammanlagt har ca 45 löpmeter ny läkt monterats (handhuggna granslanor som bilade på två sidor).

Omtäckningsarbeten på Bondrumsgården 2003-2011 (originalritningen uppdateras regelbundet av Regionmuseet).

Taktäckare Ingmar Melin utvisar platsen för de läkter som fästs med ståltråd.

Avvikelser från handlingarna

Inga avvikelser har noterats.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är mycket väl utfört enligt Länsstyrelsens beslut och efter byggnadens egna förutsättningar. I och med tilläggsbidraget bedöms södra längan vara säkrad för lång tid framöver mot liknande, vinterrelaterade skador.

Iakttagelser under restaureringen

Åtgärden att med ståltråd binda läkterna mot sparren väster om södra porten är godkänd av antikvariskt medverkande. Alternativet hade varit att riva ner fullt funktionsdugligt takmaterial för att skapa åtkomst. I ett framtida omtäcknings-skede är det i stället lätt att spika fast läkterna.

Övriga handlingar med relevans för arbetet

- 2011-03-07 Offert med detaljerad arbetsbeskrivning, Knadriks kulturbygg
- 2011-03-07 Föreningens ansökan om bidrag för tillkommande arbeten
- 2011-03-17 Länsstyrelsens remiss gällande tillkommande arbeten
- 2011-03-17 Regionmuseets remissvar
- 2011-05-02 Länsstyrelsens tillståndsbeslut gällande ingrepp i byggnadsminnet
- 2011-05-02 Länsstyrelsens beslut gällande extra byggnadsvårdsbidrag
- 2011-10-04 Regionmuseets slutbesiktningsprotokoll

Kristianstad 2011-10-24

Jimmy Jublin Alftberg

Regionmuseets rapportserie 2011

Kulturmiljö

1. Södervidinge kyrka – ny församlingslokal under läktaren, Södervidinge sn, AM, Petter Jansson och Maria Sträng, 2010
2. Snårarpskeramiken. En aktivitetsbunden produktion, Vä sn, Ceramologisk undersökning, Birgitta Hultén
3. Arlövs kyrka – ljussättning och flytt av altare, Arlövs sn, AM, Maria Sträng, 2010
4. Hässlunda kyrka – invändig ändring, Hässlunda sn, AM/AK, Lotta Eriksson & Maria Sträng, 2009-2011
5. Halmstads kyrka – yttre renovering, Halmstads sn, AK, Petter Jansson och Kerstin Börjesson, 2007-2008
6. N. H. Nilsson i Hammenhög – nytt tak på automobilpalatset, Hammenhögs sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2010-2011
7. Reslövs kvarn – omläggning av tak, Reslövs sn, AM, Ingela Blomén, 2010-2011
8. Aosehus, Åhus sn, kompletterande undersökning SU, J Juhlin Alftberg/H Lilja, 2010
9. Kävlinge gamla kyrka, -konserveringsarbeten etapp 1-3, Kävlinge sn, AK/AM, Petter Jansson & Ingela Blomén, 2008-2010
10. Ångfärjestationen – en plats för möten och minnen, Helsingborgs sn, BMU, Maria Sträng & Ingela Blomén, 2011
11. Hovby smedja – Elvings värld, Norra Åsum sn, BMU, Ingela Blomén, Paul Hansson & Linnea Stolle
12. Vårdplan Alunbruket, Andrarum sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg & Helene Stalin Åkesson, 2011
13. Fleninge kyrka – renovering av tornet, Fleninge sn, AM, Maria Sträng, 2010-2011
14. Vårdplan Månsas, Vånga sn, VP, Heikki Ranta, Åsa Jakobsson, Jimmy Juhlin Alftberg och Cissela Olsson, 2011
15. Tjörnedalagården – analys av kunskapsunderlaget, Gladsax sn, KA, Heikki Ranta, 2011
16. KGB i Skåne – KvalitetsGranskning av Byggnadsminnen utifrån kunskapsunderlaget, PJ, Kristina Nilén, Anna Rabow och Heikki Ranta, 2010-2011
17. Landskapet som trädgård – Pilalléer och pilevallar på Söderslätt, PJ, Patrik Olsson, 2011
18. Lackalänga kyrka – renovering av tornspirans tak, AM, Maria Sträng 2011
19. Gamlegård, Dagstorp 5:2 – omläggning av halmtak, Dagstorps sn, AM, Ingela Blomén, 2011
20. Ballingstorp och Per-Ols, Kviinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2011
21. Burlövs gamla prästgård – renovering av källare, Burlövs sn, AM, Ingela Blomén, 2011
22. Kulturens Östarp; Östarp 1:3. Vård- och skötselplan för landskap och kulturmiljö. Everlov sn, PJ, Åsa Jakobsson och Cissela Olsson, 2011
23. Bondrumsgården 2011, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2011
24. Alunbruket i Andrarum. Skötselplan för natur- och kulturhistoriska värden. Andrarum socken, VP, Åsa Jakobsson och Cissela Olsson, 2011
25. Bondrumsgården – lagning av taksador, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, med bidrag av Therese Melin, 2011

Förkortningar:

AF- antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AM- antikvarisk medverkan
AU- arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt
FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD- murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning
PJ- projektrapport
VP- vårdplan
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD- byggn-ark-dokumentation
BMU- byggnadsminnesutredning

